

DUURZAME LANDBOUW: HOE BRENG JE HET IN DE PRAKTIJK?

Sjaak Wolfert

Sinds het eind van de vorige eeuw is duurzame ontwikkeling (Engels: sustainable development) een belangrijk begrip en doel geworden. Omdat het begrip veel aspecten omvat is het moeilijk te omschrijven. Bovendien kan de invulling veranderen vanwege een continu veranderende omgeving. Het kan worden gezien als een integrale benadering van maatschappelijke, economische en ecologische problemen. Deze worden vaak aangeduid als de 3 P's: People, Profit en Planet. Duurzaamheid vanuit het oogpunt van een bedrijf betekent eigenlijk heel simpel dat het bedrijf zó ingericht en gemanaged wordt, dat het tot in lengte van dagen kan worden voortgezet. De drie genoemde aspecten (P's), zijn hierbij van belang:

1. Economisch: het bedrijf moet winstgevend zijn, in elk geval voldoende inkomen opleveren voor de betrokkenen;
2. Ecologisch: om te kunnen blijven produceren mogen de natuurlijke hulpbronnen voor de productie niet uitgeput of vervuild worden;
3. Maatschappelijk: er moet rekening worden gehouden met maatschappelijke wensen aangaande de productie.

Maar al te vaak blijft duurzaamheid steken in het formuleren van mooie 'mission statements' en wordt het niet doorvertaald naar de werkvloer. In een promotiestudie bij de leerstoelgroepen Maatschappelijke Aspecten van de Biologische Landbouw en Toegepaste Informatiekunde van Wageningen Universiteit is een systeem ontworpen dat uitwerking in de praktijk kan ondersteunen. Het systeem is in eerste instantie ontworpen voor het gemengde ecologische bedrijf en gaat uit van specifieke bedrijfsomstandigheden en voorkeuren.

Hoe werkt het systeem?

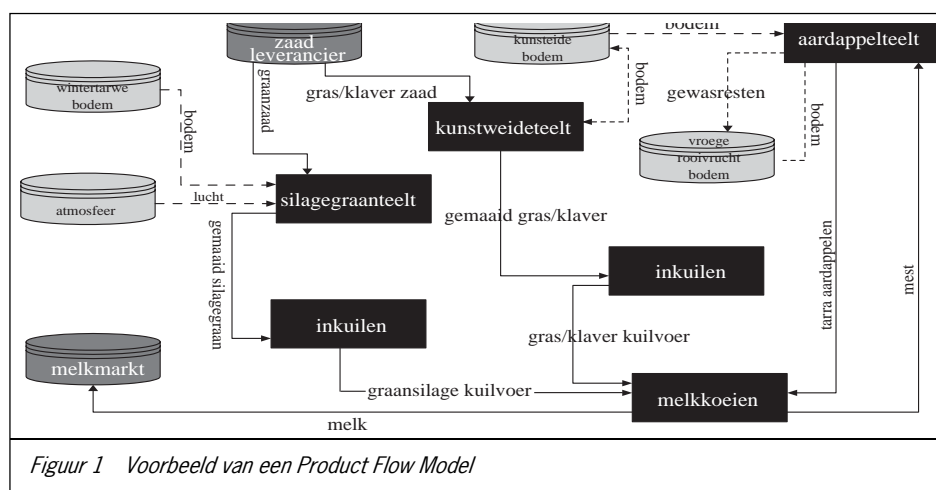
Allereerst wordt het gehele productieproces in kaart gebracht in de vorm van een *Product Flow Model* (figuur 1). Vervolgens worden met de bedrijfsleiding op een systematische manier duurzaamheidsdoelen in kaart gebracht met behulp van de *Sustainability Mapper*. Hierbij wordt de abstracte term duurzaamheid ontleed in concrete doelen, zodat ze gekoppeld kunnen worden met het *Product Flow Model*. Hierdoor wordt gewaarborgd dat duurzaamheid concreet wordt gemaakt voor het specifieke productieproces en dat het aansluit bij de bedrijfspraktijk.

De koppeling tussen duurzaamheidsdoelen en productstromen moet vervolgens vertaald worden in doelen voor specifieke producteigenschappen en bijbehorende procedures en werkinstructies. Deze vertaalslag wordt ondersteund door Sustainability Function Deployment. Bij deze methode is het mogelijk prioriteiten in doelstellingen aan te brengen en relaties aan te geven tussen doelen, producteigenschappen en procesoperaties. Op deze manier is het mogelijk de kritische controlepunten per operatie te identificeren. Het is dan voldoende voor deze punten nauwkeurig omschreven werkinstructies te formuleren.

Deze werkinstructies vormen de basis van het *Sustainability Management Handbook*. Om dit handboek gaat het uiteindelijk voor het bedrijf. Hierin wordt namelijk beschreven wat nodig is om het bedrijf tot een duurzame onderneming te maken. Tevens fungeert het als verantwoording aan afnemers en uiteindelijk aan consumenten. Dit past in de huidige trend van transparantie en openheid. Het handboek geeft per duurzaamheidsdoel aan wat in het gehele productieproces wordt gedaan en gecontroleerd om dit doel te waarborgen. Daarnaast laat het zien, per procesoperatie, welke controlepunten en richtlijnen zijn ingebouwd met het oog op specifieke duurzaamheidsdoelen.

Aan de hand van actuele data (die via een aparte module ingevoerd moeten worden) kunnen de gestelde doelen geëvalueerd worden en wordt in één oogopslag zichtbaar in hoeverre doelen gehaald worden of niet. Als een doel bijvoorbeeld niet (voldoende) gehaald wordt, kan via een ingebouwde diagnosefunctie worden vastgesteld waar de gevoeligheden in het productiesysteem zitten. Vervolgens kan men zo nodig de werkinstructies aanpassen om de kritische producteigenschappen te verbeteren. Hoe die aangepast dienen te

worden, is moeilijk vooraf te zeggen; dit vereist creatief denken. Dit wordt aan de ondernemer zelf overgelaten. Veelal zal hij veranderingen uitproberen in de vorm van kleine experimenten voor een deel van het productiesysteem. Het Handboek ondersteunt dit door het expliciet maken van impliciete kennis. Het Handboek is dus dynamisch, het wordt voortdurend aangepast. Het is op maat gesneden voor een specifiek bedrijf. Het idee is dat het handboek steeds beter het bedrijf en bedrijfsstijl weerspiegelt. Omdat dit op een transparante wijze gebeurt, zijn er goede mogelijkheden om als collega's van elkaars praktijk proberen te leren, bijvoorbeeld in studieclubverband. Doordat alles elektronisch wordt vastgelegd, zijn er in de toekomst ook mogelijkheden om dit geavanceerder met internettechnologie te ondersteunen.

Figuur 1 Voorbeeld van een Product Flow Model

Meer informatie:

Wolfert, J., 2002. *Sustainable Agriculture: How to make it work? A modeling approach to support management of a mixed ecological farm*. Phd Thesis, Wageningen University, Wageningen, 278 p, www.gcw.nl/dissertations/3215/dis3215.pdf